

נשא תשפ"ג: ברכת כהנים ע"י זר

שבת קיח:

ואמר רבי יוסי מימי לא עברתי על דברי חברי יודע אני בעצמי שאיני כהן אם אומרים לי חברי עלה לדוכן אני עולה.

תוס'

לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה של כהנים אמרה תורה לברך את ישראל

תוספות הרא"ש מסכת שבת דף קיח עמוד ב

אלו היו אומרים לי חברי עלה לדוכן, לאו דוקא דפרק האשה שנתארמלה (כ"ד ב') מוכח דישראל העולה לדוכן עובר בעשה אלא כלומר דבר גדול הייתי עושה בשבילך.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף כד עמוד ב

איבעיא להו: מהו להעלות מנשיאות כפים ליוחסין? תיבעי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין, ותיבעי למ"ד אין מעלין; תיבעי למ"ד מעלין, הני מילי תרומה דעון מיתה היא, אבל נשיאות כפים דאיסור עשה - לא, או דלמא לא שנא? תיבעי למ"ד אין מעלין, הני מילי תרומה דמיתאכלא בצנעא, אבל נשיאות כפים דפרהסיא, אי לאו כהן הוא כולי האי לא מחציף אינש נפשיה, או דלמא לא שנא? רב חסדא ורבי אבינא, חד אמר: מעלין, וחד אמר: אין מעלין. א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא: מהו להעלות מנשיאות כפים ליוחסין? א"ל: פלוגתא דרב חסדא ורבי אבינא. הלכתא מאי? א"ל: אנא מתניתא ידענא; דתניא, ר' יוסי אומר: גדולה חזקה, שנאמר: אומבני הכהנים בני חביה בני הקוץ בני ברזילי אשר לקח מבנות ברזילי הגלעדי אשה ויקרא על שמם, אלה בקשו כתבם המתיחסים ולא נמצאו ויגאלו מן הכהונה, ויאמר התרשאת להם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים עד עמוד כהן לאורים ותומים, אמר להם: הרי אתם בחזקתכם, במה הייתם אוכלים בגולה? בקדשי הגבול, אף כאן בקדשי הגבול; ואי סלקא דעתך מעלין מנשיאות כפים ליוחסין, הני כיון דפרסי ידייהו אתי לאסוקינהו! שאני הכא, דריע חזקיהו, דאי לא תימא הכי, למאן דאמר, מעלין מתרומה ליוחסין, כיון דאכלי בתרומה אתי לאסוקינהו! אלא לאו משום דריע חזקיהו.

דרכי משה הקצור אורח חיים סימן קכח

(א) כתבו התוספות פרק כל כתיבי (שבת קיח: (ד"ה אילו)) לא (ידעתי) [ידע ר"י] מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה שלכהנים אמרה תורה לברך עכ"ל ומצאתי כתוב על זה ולפי זה יכול הישראל לעלות עם הכהנים והם יברכו לרוב עם הדרת מלך מה טוב אכן לא נהגו ואולי אפשר אף בלא כהנים יעלו עכ"ל ועל דברי התוספות קשה לי דהא איתא בהדיא בכתובות פרק שני (כד ב) דזר הנושא את כפיו עובר בעשה ואפשר דר"י לא קאמר אלא כשעולה עם כהנים אחרים אבל לבד הוא עובר בעשה וצריך עיון:

מגן אברהם סימן קכח

א (פמ"ג) (מחה"ש) לא ידע ר"י. פ"ל דא' ר"י מימי וכו' ע"ש בתו' וקשה דהא בכתובות אמרי' דזר הנוש' כפיו עובר בעשה ות"י בד"מ דבכתובות מיירי בפ"ע ובשבת מיירי עם כהנים אחרים, וצ"ע מנ"ל לר"י חילוק זה ואפשר דס"ל לר"י דאיסור עשה היינו מה שמזכיר השם לבטל' בברכ' ועססי' רט"ו ולולי דברי ר"י היינו אומרים דר' יוסי לא קאמר רק שהי' עולה לדוכן ואע"פ שהי' לו גנאי בדבר באמת לא היה מברך ועיין בס' ב"ש ובחז"ל רש"א ועי"ל דמצינו פ"י דעירובין דר"י סבר אע"ג דכתיב דבר אל בני ישראל וסמך ולא בנות ישראל מ"מ רשות לנשים לסמוך, א"כ ס"ל ג"כ אע"ג דכתיב דבר אל אהרן וכו' מ"מ רשות לזר לישא כפיו ולכן תמה ר"י עליו והא דאי' בכתובות דזר עובר בעשה קאי

אליבא דר"י דאית ליה מעלין מתרומה ליוחסין ע"ש סוף הפרק ולדידיה נשים אסורים לסמוך כדאית' סוף עירובין ולכן זר שנושא כפיו עובר בעשה כנ"ל עיקר ע"ש:

מהרש"א חידושי הלכות מסכת שבת דף קיח עמוד ב

בד"ה אילו היו כו' מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם כו' עכ"ל הקשה מהרמא"י בטור א"ח סי' קכ"ח דהא יש איסור עשה בזר הנושא כפיו כדאמרינן בפ"ב דכתובות ופירש"י שם מדכתיב כה תברכו אתם ולא זרים ולא הבא מכלל עשה עשה ויש ליישב דמשמע ליה עלה לדוכן בעלמא שעלה ועמד במקום דוכן שהכהנים עומדים שם אבל הוא לא היה מברך עמהם וע"כ אמר דלא ידע ר"י מאי רבותיה דרבי יוסי כי מה איסור יש בזר העולה לדוכן ואינו מברך אם לא שנאמר שהיה מברך ורבותיה משום ברכה לבטלה דלא תשא זה אינו דודאי משום דלא עבר על דברי חבריו לא עבר על לאו דלא תשא והוא הדין דהוי מצי למימר דודאי דלא היה בירך משום איסור עשה דזר נושא כפיו אלא דחזא מתרתי נקט וק"ל:

פני יהושע מסכת כתובות דף כד עמוד ב

שם נשיאות כפים דאיסור עשה. ופרש"י דכתיב כה תברכו אתם ולא זרים. ומכאן מקשין קושיא עצומה על פירוש ר"י בפרק כל כתבי שכתב דלא ידע מה איסור יש בזר העולה לדוכן. ונראה לי ליישב דדוקא בבית הבחירה קאמר הכא דאיסור עשה להזכיר בשם המפורש ובהכי איירי קרא דכה תברכו בשם המפורש משא"כ בגבולין דאין מברכין בשם המפורש שפיר קאמר ר"י דלא ידע מה איסור יש והא דקאמר הכא דאיסור עשה אע"ג דאיירי בגבולין אפ"ה נקיט לרבותא דאפשר דאף מנשיאות כפים דבית הבחירה אין מעלין כדמוכח בסוגיין גופא דמייתנין עלה מגדולה חזקה דאיירי בנשיאות כפים דבית הבחירה ואע"ג דלפי"ז הא דמקשה ואלא מאי גדולה חזקה הו"מ לשנויי דמעיקרא היו נושאין כפיהם בגבולין בלא שם המפורש והשתא בבית הבחירה בשם המפורש אפילו הכי ניחא ליה לשנויי דגדולה חזקה לענין אכילת תרומה גופא דאיירי ביה פשטא דקרא ובעיקר מילתא דגדולה חזקה עיין מה שכתבתי בחידושי פרק עשרה יוחסין

פתחי תשובה אבן העזר סימן ג

(א) בזה"ז. עבה"ט וע' בזה בא"ח סימן קכ"ח ס"א ובמג"א שם ועיין בספר ישועות יעקב סק"א שכ' לחלק בין זמן המקדש שהיו מברכין בשם המפורש איכא איסור עשה משא"כ בזה"ז ושוב מצא חילוק זה בתשובת מהרי"ט (ח"א סי' קמ"ט) ולכן מסיק דהעיקר כדברי הרמ"א ז"ל דנאמן לנ"כ ומנהגן של ישראל תורה היא ע"ש:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות נשיאת כפים ונפילת אפים סימן קכח

סעיף א

* (א) אין נשיאת כפים * א' [א] א' {א} א' <א' > בפחות א' {מ' <א > ב' [ב] ב' <א > והכהנים (ב) מהמנין. * (ג) ג [ג] ג' <א > ואין לזר לישא כפיו, (ד) <ב > ד אפי' עם כהנים אחרים) (בפ' ב' דכתובות * דזר עובר בעשה, ותוספ' פ' כל כתבי א לא ידע ר"י מה [ב] ב' {איסור יש (ה) בזר העולה, (ו) ב {ואפשר דעם כהנים אחרים שרי וצ"ע}.

משנה ברורה סימן קכח

(ג) ואין לזר - דכתיב כה תברכו וגו' אתם ולא זרים ולא הבא מכלל עשה עשה ועיין בב"ח שכתב דדוקא עם נשיאת כפים ואפילו אם לא בירך מתחלה אקב"ו וכו' אבל אם יברך ברכת כהנים בלא נשיאת כפים אינו עובר בעשה ומפמ"ג משמע דאיסור יש בכל גווני. כתב בספר מגן גבורים דהא דאמרה תורה אתם ולא זרים אינו רק במתכוין לכוונת המצוה אבל אי לא מכוין כלל לכוונת המצוה רק שלא לעבור על דברי חבריו שחשבו שהוא כהן ואמרו לו עלה לדוכן פשיטא

דאין כאן איסור עשה כלל עי"ש ונ"ל דכ"ז דוקא למאי דקי"ל לעיל בסימן ס' ס"ד דמצות צריכות כונה דאל"ה אינו מותר רק דוקא אם מכויץ בפירוש שלא לשם מצוה או שאינו מכויץ כלל לברכה ועיין בבה"ל:

ביאור הלכה סימן קכח

* דזר עובר בעשה - עיין במשנה ברורה שכתבנו ונ"ל דכ"ז דוקא למאי דקי"ל דמצות צריכות כונה וכו' ולכאורה לפ"ז יש לתמוה על מנהג העולם שנוהגין לברך אחד לחבירו בין שהוא כהן או זר בעת שמלוה אותו בלשון יברכך וגו' ואף דברכה כזו הוא שלא בשעת התפלה וידוע הוא מה שאיתא בירושלמי פ"ד דתענית לא מצינו נשיאת כפים בלא תפלה הלא זהו בודאי רק תקנתא דרבנן דקבעוהו בתפלה ומדאורייתא אינו תלוי בזה כלל תדע דהלא תפלה גופא לרוב הפוסקים הוא דרבנן וא"כ כיון דמדאורייתא יוצא בברכה בעלמא כשמברך אותם אפילו שלא בשעת תפלה וע"ז אמרה התורה אתם ולא זרים האיך מותר לזר לברך אחד לחבירו בלשון זה וא"כ יש ראייה ממנהג העולם להא דקי"ל מצות צריכות כונה. ואולי יש לומר דטעם המנהג משום דס"ל כהב"ח דדוקא בפריסת ידים עובר הזר בעשה א"נ דכיון דתקנו רבנן שלא לישא כפים בלא תפלה שוב מי שאומר פסוקים אלו של ב"כ בלא תפלה בין כהן בין ישראל הוי כמכויץ בפירוש שלא לקיים בזה המצוה דברכת כהנים ולכן שרי:

סידור בית יעקב (עמדין)

מקבלים ברכה מאבותיכם ונכון הוא . ומניחין ב' ידיכם על
ראשיכם כמו שחיינו בכל המצוות . דרך שנהג ערעם אין יפה
כך ראוי למכרך לעולם . כי סוב עין הוא יצרך . וכן כהנים
בברכת כהנים ב' ידים . וכן חיינו במלאכים ליל פ"ש . שחמרו
ז"ל [שם] שחייחין ידיכם על ראשו של אדם כשמברכין אותו .
ומה שחיינו ביעקב חיינו ע"ה שברך אפרים ומנשה כל א' ביד
א' . לא היתה עינו לרה ח"ו . אלא פסני הכרת הולרך לעשות
בו . כדי שלא להעיל קנאה בנייהם . מאמר שנאו לפניו בנת
אחת לקבל ברכתו . ונדון ביה שיקדים מנשה בכבוד . אבל
הוא בחר באפרים לבקדימו . כמו שחמנו כך שכל ידיו וישת יד
ימינו על ראש אפרים וגרם בקסדת יוסף . וכ"ש אם הים
מקדימו לפני מנשה ביהב הקסידה יוהר כודאי . לכן נשפט מוס
בכל האפשרות למעט הקסדה . זה דבר ברור לפי פסושו של
ענין . מלמד שכלתי ספק יש בו ג"כ טעם ע"ס בסוד . שלא
רלב הקנ"ה שיתברכו משתי ידיו (אולי חסני שלנכ בקנ"ה
צירבעס ומה שגרם נדעון) לפיכך סבב בדבר באופן שילערך
יעקב לברכס רק ביד אחת חסני בשלוס כאמור . וכן הים
מנכג אח"ה ז"ל . ולא כחסרי דעת שחושנין שיש קסידה לברך
דוקא ביד אחת . וסוד הידים לברכס גדול . ואומרים במצוות
ישוםך אלהים באפרים וכמנשה . נס יברכך וגו' . וכל
אחד יוכל להוסיף צרכי משלו כסי לחות לשונו : (ח) וז"ל כהני

ויש להעיר על מה סמכו העולם לברך איש את אחיו
בנשיאות כפים על ראש המתברך, כמו שנוהגין
בברכות תתנים וכדומה, אחרי כי כמבואר הוי סדר
ברכה זו מיוחדת רק לכהנים, ולזרים יש בזה איסור
עשה, ודוחק לומר כי לכהנים מסורה רק בנוסח
הברכה שמבואר בפרשה יברך וכו', יען כי כפי
שמהבאר נוסוגיא דמנהות י"ח א' הוי ענין נשיאות
כפים עבודה כשאר עבודות שבמקדש.

ואני שמעתי מאיש אמונים שהגר"א מווילנא ברך את
הג"מ רי"ח לנדא מו"ך דווילנא בשעת הופתו
והניח ידו אחת על ראש הגרי"ח בשעת הברכה,
ושאלוהו על ככה, והשיב, כי לא מלינו ברכה בשתי

ידיים רק לכהנים במקדש, וזולת זה לא ראיתי ולא שמעתי מי שיעיר בזה, והיא הערה נפלאה, ודומק לומר דכל עיקר מלות נשיאות כפיים היא רק בלבור בעשרה משום דבר שבקדושה, דזה הוי רק אסמכתא, כמש"כ הר"ן פ"ג דמגילה.

וגם נ"ל דאפילו לכהן לא הורשה לצרף ברכה פרטית כמש"כ שלא בזמן ומקום הנקבע לזה. וראיה נ"ל ממ"ש במגילה כ"ז ב' שאלו לר"א בן שמוע צמה הארכת ימים א"ל מעולם לא נשאתי כפי בלא ברכה, ואם כפשוטו קשה מאי רבותיה, אלא הכונה שלא נשא כפיו לברכה בעלמא שלא בשעת מלוה וחיוב ברכה, ודו"ק. —

והנה צצבת קי"ח ב', א"ר יוסי, מעולם לא עברתי על דברי חזירי, יודע אני בעלמאי שאיני כהן, ואם אומרים לי חזירי עלה לדוכן אני עולה, וכתבו התוס' וז"ל, לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה, דלכהנים אמרה תורה לצרף את ישראל, עכ"ל. ועל הדברים המעטים האלה רעשה הספרות בכמה נוחבורי ראשונים ואחרונים ליישב דבריהם מדרשה שלפנינו, דנשיאות כפיים בזר הוי איסור עשה, וגם דברי ר' יוסי בעלמאי תמוה מאד, כי איך לא חשש הוא לאיסור נשיאות כפיים בזר, ובכל הדברים הנאמרים בזה לא מצאתי קורת רוח.

ה ולא אמנע מלהעיר דבר חדש ונפלא מה שמלאתי
 . בהקדמת ס' רבינו ירוחם שהביא מאמר זה דר'
 ן יוסי ובמקום שכתוב לפנינו יודע אני בעלמי שאיני
 ז כהן כתוב שם יודע אני בעלמי שאיני כדאי , ולפי"ז
 ז יהיה הכונה אם יאמרו לי חבירי עלה לדוכן , לא
 ז לדוכן של כהנים בנשיאות כפיהם אלא למקום ששם
 ז דורשין גדולי החכמים לפני הצבור , והוא מקום גבוה
 ז וזולט כעין איצטבא , וכמ"ס ב"ב כ"א ח' מוחזינן
 . ריש דוכנא , וכ"כ בערוך דבלשון ישמעאל קורין
 ו לאיצטבא דוכן , ומזה הלשון במגילה ג' א' ובכ"מ
 ן ולוים בדוכנס , וא"כ אין כל ענין נשיאות כפיהם במאמר
 ז זה של ר' יוסי , כי נשתבשה הגירסא שבגמ' , ובמקום
 ז כדאי כתוב כהן . קלב) ושט ילפינן בדרשה מיוחדת

תורה תמימה - ד (במדבר) / אפשטיין, ברוך בן יחיאל מיכל הלוי / עמוד 84
 הודפס מאתר אוצר החכמה

רבינו ירוחם - תולדות אדם וחיה מפתח העניינים

נאם

ירוחם בר' משולם מארץ פרוכיניא'ה * הלא
כתבתי לך שלישים כמוענות לרעת דרבי
הדוימן במשפטי מאונו' כלככתיבו' שחקרתי
בספרי הקודם לזה וקראתינו ספר מישרים וגליתי רעתי בו מה
היתה הסבה לחברו * ואחר שראו חברי תועלתו הציקוני ויצקשו
ממני לסדר להם כמוהו באיסור והתר ובהתחננם אלי שמעתי
אליהם ולא רציתי לעבור על דבריהם ואם היתה המלאכ' מרובה
ממני כבר אמרו חכמים ז"ל יודע אני בעצמי שאיני כדאי ואם
יאמרו לי חברי עלה לדוכן היותי עולה והאל הוא יודע וישראל
הוא ידע כי לא לכבודי עשיתי ולא מהיותי חכם בעיני זמותי כי
לא דבר מלבי רק אני כמעתיק דברי הגדולים אשר עברו לפני
והסדר שסדרתינו ויסדרתינו מי יתן והיותי מטיב תוכן דכריהם
וכונת מאמריהם כאשר אמרתי בספר שהקדמתי לזה כענין
הזכאי והחייב * אך אמנה אמרתי מלאכתי מלאכת שמים ומשם
יעזרוני ויסיועוני להתחיל ולהשלים ועזרת השם לנגדי שויתי
במאמר החכם השלם וי' נגדך כל תאוותי *

תולדות אדם וחוה - ספר אדם / ירוחם בן משולם / עמוד 2
הודפס מאתר אוצר החכמה

תוספות מסכת סוטה דף לח עמוד א

הרי הוא אומר בכל המקום אשר אבא אליך וברכתיך - הכי תני בספרי בכל מקום אשר אני נגלה שם תהא מזכיר את שמי והיינו דקמתמה הכא בכל מקום ס"ד וכי בכל מקום אשר אני מצוה שמי להזכיר דהיינו אפילו בגבולין תברכו דבכל מקום אשר אבא אליך משמע אני בעצמי שיהא שם גילוי שכינה אלא מקרא מסורס הוא בכל מקום אשר אבא אליך שאני נגלה שם שם אני מצוה להזכיר שמי המיוחד לי והיינו דוקא בבית הבחירה והיינו דקתני בספרי בכל מקום אשר אני נגלה שם תהא מזכיר את שמי ונראה דמזה הטעם נמנעו כהנים לברך בשם המיוחד משמת שמעון הצדיק כדאמרי' בפרק טרף בקלפי (יומא דף לט:): לפי שלא זכו שוב לגילוי שכינה ונראה לר"י כהן שבירך ברכת כהנים בישיבה לא עשה ולא כלום הואיל ואיתקוש ברכה לשירות וגבי שירות אמר בפ"ב דזבחים (דף כג:): דיושב מחלל עבודה הילכך אף כאן צריך לחזור ולברך מעומד.